

Квасниця Оксана Василівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія, ЗУНУ, м. Тернопіль

Резь Анастасія Володимирівна

студентка гр. ФФзм-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Процес соціально-економічних та політичних реформ, завжди супроводжується змінами у плануванні бюджету як на державному, так і на регіональному рівнях. Місцеві бюджети формувалися від вищої до нижчої ланки бюджетної системи, при цьому не відіграючи самостійної ролі. Прийняття рішень, що стосуються бюджету спрямовані на виконання індивідуальних потреб, а не колективних.

До самих місцевих бюджетів можна віднести фонди фінансових ресурсів, що виділяються державою, згідно законодавства, державою або за рішенням органів місцевого самоврядування (в мірі їхніх повноважень) на потреби відповідної територіальної приналежності (регіоні).

Уряд намагається щороку переглядати ставки на акцизний податок щодо алкогольних напоїв, екологічного податку та рентної плати. Вони визначаються з урахуванням індексу споживчих цін та індексу цін виробників промислової продукції [2].

Також спостерігається підвищення ставок акцизного податку на тютюнові вироби до рівня, передбаченого директивою ЄС, шляхом девальвації гривні до долара США та підвищенням ставок мінімального податкового акцизного зобов'язання.

Якщо поспостерігати за прогнозами аналітиків та, загалом, за станом економіки, то можна замітити, що державна бюджетна політика щодо міжбюджетних відносин та місцевих бюджетів з 2020 року по 2022 рік була спрямована на середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні, а також на зміцнення фінансового рівня місцевих бюджетів, а також підвищення ефективності та удосконалення системи використання бюджетних ресурсів, згідно соціальних потреб.

Перш ніж вказати на шляхи покращення дохідної бази місцевих бюджетів, слід зазначити, які саме проблеми спостерігаються із регулюванням місцевих бюджетів. Одна з них, це реформування міжбюджетних відносин. Ця проблема може стати значною перешкодою у економічному зростанні, оскільки реформування усієї економіки проводиться швидше ніж реформування міжбюджетних відносин. Таким чином, покращення економіки держави, загалом, це першочергове завдання, яке розглядається фінансовими органами державного регулювання. Натомість, плануванню місцевих бюджетів приділяється менше уваги, тому що ця система фінансування є недосконалою у плані надходження коштів до місцевих бюджетів. Кошти, що надходять до бюджету розподіляють у відсотковій ставці згідно Податкового кодексу України (ст. 64 та 69-1), не враховуючи регіональну особливість економічного

становища; тобто середній рівень заробітної плати, середній прожитковий мінімум громадянина даного регіону та культурних потреб [1].

Система бюджетного вирівнювання розвитку регіонів полягає у спрямуванні певних сум коштів виділених, із централізованих і децентралізованих джерел, на капітальні витрати. Наразі ця система працює за цілком необ'єктивними критеріями; адже, ці кошти надаються пропорційно чисельності населення регіону, а також, без урахування економіки, інфраструктурного забезпечення.

Розвиток власної податкової бази місцевого самоврядування не стимулюється високим рівнем вирівнювання. Із збільшенням надходжень до місцевих бюджетів, збільшується і їх вилучення з цих бюджетів і надходження коштів до Державного бюджету України. Враховуючи умови отримання дотацій, місцевим бюджетам не має сенсу збільшувати надходження.

Також враховуючи різну товароспроможність регіону та середні заробітні плати, то відсоткова кількість надходжень до місцевих бюджетів могла б зрости, якби було стимулювання зі сторони держави. Тому потенціал багатьох регіонів може і не відкритися повністю, адже немає сенсу розвивати економіку регіону, якщо фінансова самостійність становитиме менше 60-80%.

Конституція та Бюджетний кодекс України передбачає модель формування доходів районних та обласних бюджетів. Згідно з Конституцією ці бюджети формуються з коштів Державного бюджету, тому фактично позбавляються власних і закріплених джерел доходів. Ці кошти спрямовані на реалізацію проектів на регіональному рівні, тобто для покращення соціально-економічних та культурних благ громади [3].

Проаналізувавши формування місцевих бюджетів України, для зміцнення їх дохідної частини необхідно, мабуть, потрібно зробити наступне [4]:

- посилити стягнення державних податків із усіх суб'єктів економіки, котрі мають будь-який дохід (без надання корумпованих привілеїв, як зазвичай спостерігається на державному рівні), до місцевого бюджету за рахунок податків, таким чином, щоб вони відповідали вимогам доцільності для розпорядження місцевих органів влади, так, щоб послабити залежність від надходжень з державного бюджету;

- збільшити самостійність бюджетних надходжень, що не залежатимуть від міжбюджетних трансферів, що забезпечить більшу самостійність місцевого бюджету;

- удосконалити поетапно систему надходжень до місцевих бюджетів;

- збільшити самостійність у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування, з метою формування неподаткових доходів;

- приділити особливу увагу екологічним податкам та акцизам, що значно збільшить доходи до бюджету органів місцевого самоврядування;

- удосконалити систему оподаткування нерухомого майна, адже воно підпадає під категорію територіальної прив'язки та відповідає принципу одержаної вигоди (його можна вказати як плату за суспільні блага).

Отже, для підвищення місцевих бюджетів як основного важеля регулювання у регіонах потрібно переглянути перспективи щодо їх регулювання, планування та формування. Також потрібно переглянути регулювання міжбюджетних надходжень з метою зробити місцеві бюджети більш самостійними і застосовувати ці надходження в разі вичерпання регіональних можливостей. Вдосконалити саме формування місцевих бюджетів з метою вдосконалити регіон, в залежності від його соціально-економічного та податкового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. Редакція від 01.05.2022, підстава – 2042-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Маркович Г. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад – роз'яснення експерта. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/3958>
3. Мінфін. Зведений бюджет. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>
4. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України / Шемаєва Л. Г. та ін. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/dopovid-fin-stiykist-1.pdf>